

Universal Declaration of Human Rights - Kabardian

© 1996 – 2009 The Office of the High Commissioner for Human Rights

This HTML version prepared by the UDHR in Unicode project, <http://www.unicode.org/udhr>.

ЦІыху Хуэфацэхэм Теухуа Дунейпсо Джэпсалъэ

Дунейпсо кърал зэгухъэныгъэм и зэхуэсу 1948 гъэм дьыгъэгъазэм и 10-м цыІам кыыщаштащ 217 А (III) зи бжыгъэ унафэмкІэ.

Дунейпсо Кърал Зэгухъэныгъэм (ДКЪЗ) и Зэхуэсым егъэІур;

Дунейпсо цІыхугъэм кыыхуубыдэ дэтхэнэ зы цІыхури зэгухъэныгъэри;

мы джэпсалъэр сытым цыгъуи я нэгум щІагъэтурэ мыбы кыыщыхэщ цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ я нэІэ зэрытрагъэтым, хуащІ лъытэныгъэм егъэджэныгъэ-гъэсэныгъэ гъуэгукІэ зрагъэужьыну;

хэгъэгу кІуэцІхэми дунейпсоми кІуэхукІэ нэхъри зыщызуржъ амалхэр зыхуагъэщхъэпэурэ мы зэгухъэныгъэхуэм хэт къралхэм езым я лъэпкъхэри, я унафэм щІагъэт нэгъуэщІ къралхэм я лъэпкъхэри кызэщІуубыдэу, дунейпсом и дэнэ щІыпІи мы цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ лъэщу цызрагъэкІуэным, кыыщаштэным, цагъэзэщІэным хущІэкъунхэу,

цІыху хуэфацэхэм теухуауэ жылагъуэхэми лъэпкъхэми я зэхуэдэ идеал щапхъэхэр къэзыгъэуэ мы дунейпсо джэпсалъэр.

1-нэ пычыгъуэ

ЦІыху псори щхъэхуити, я цІыхьымерэ я хуэфацэхэмрэкІэ зэхуэдэу кълъхур. Акъылрэ зэхэщІыкІ гъуазэрэ яІэщи, зыр зым зэкъуэи зехащІэ яку дэлъу зэхуыцытын хуейхэщ.

2-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури зэхуэдэу хуитиц мы джэпсалъэм хэт цІыху хуэфацэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуигъэщхъэпэну, зыщыщ расэм, и фэм, цІыхубз-цІыхухъуу зэрыщытым, и бзэм, иІыгъ диным, политичнэ е нэгъуэщІ еплъыкІэу иІэм, лъэпкъыу е цІыху гупу кызыхэкІам, мылкъуу иІэм, кыыщалъхуа-кыыздалъхуам емылътатэу зэхэгъэжыншэу, хуэгъэкІуэтэныгъээншэу.

КъынэмыщІауэ, кърал щхъэхуити, нэгъуэщІым и унафэ щІэти, щхъэхуитыжныгъэ (автономие) зимыІи, нэгъуэщІу зы щхъэхуитыныгъэ лъахъэ зытелъи, сыт хуэдэрей къралым и цІыхуу щытми дэтхэнэ зы цІыхум зэхэгъэжныгъэ хуащІ хъунукъым зыщыщ къралым и политичнэ е юридическэ системэ е дунейпсо къралхэм я зэхуакум щІэ статусым кыыхэкІыу.

3-нэ пычыгъуэ

Псэуныр, щхъэхуитыныр, шынагъуэнишагъэр хэти и хуэфацэщ.

4-нэ пычыгъуэ

Хэти пщылІыу плъытэ е пщІылІыпІэ ибгъэт хъунукъым, сыт хуэдэ щІыкІэуи пщылІыгъэр, пщылІ цэн-къэцэхуныр зыми хуэбдэ мыхъуну къуэдыщ.

5-нэ пычыгъуэ

Хэти лъэщыгъэ епхьэлІэ хъунукъым, залымыгъэкІэ, цІыхугъэм къемызэгъу е и напэр зыгъэулыиин хуэдэкІэ удэзекІуэ, апхуэдэ тезыр теплхъэ хъунукъым.

6-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэц дэнэ щІыпІи цІыхуу, юридическэ лицоуэ къыщалътэнэу.

7-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури къэрал хабзэм и пащхъэ цызэхуэдэц икІи къэрал хабзэм къэхъумэныгъэхэр зэхэгъэжыншэу, я зэхуэдэу зыхуагъэцхъэпэнэу хуитиц. зэхэгъэжыншэу, зэхуэдэу хуэфащэц мы джэпсалъэм къемызэгъ, зэхэгъэж зыхэлъ ІуэхуцІафэхэми, апхуэдэ ІуэхуцІафэм сымт хуэдэуи тегъэгъушхуэнми къыщахъумэнэу.

8-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц хабзэ нэхъыщхъэм е къэрал хабзэм къырипэс цІыху хуэфащэхэр зыкъутэ ІуэхуцІафэ къыщыхъукІэ хуитыныгъэ зиІэ хеяцІэхэм зыхуигъэзэнэу, зыкъригъэхъумэнэу.

9-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхури лажъэ имыІэу яубыд, ягъэтІыс е егъэзыгъэкІэ нэгъуэцІ щІыпІэ яху хъунукъым.

10-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхуми хуитыныгъэ иІэц и хуэфащэхэр, и хуитыныгъэхэр цаубзыхукІэ икІи езым зы лажъэ къыщытралхъэкІэ зыми фІэмылІыкІ, зыми и унафэм щІэмыт, имытелхъэ хеяцІэ цхъэхуит псэхуитыр захуагъэкІэ икІи нахуэуэ и Іуэхум иригъэплъыну хуеину.

11-нэ пычыгъуэ

1. Зы лажъэ/щІапхъэджагъэ зытралхъэ дэтхэнэ зы цІыхури зиухиижын зыхуэныкъуэну шынагъуэншагъэхэр зыщигъуэтыну хеицІэгъу нахуэм и кІэхуы, къэрал хабзэм тету ягъэкъуаншэхункІэ хейуэ къалътэр, мыхеифэ къраплъыркъым.

2. Хэти ягъэкъуаншэ хъунукъым, щицІэм цыгъуэ къэрал хабзэкІэ е Дунейпсо хабзэкІэ щІапхъэджагъэу ямыбжа зы Іуэху зэрицІам е ищІапхъэу къащыхъу зэримыцІам цхъэкІэ. Хэти щІапхъэджагъэ щицІам цыгъуэ хуэгъуэуау цыта тезырым нэхъыбэ тралхъэ хъунукъым.

12-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум и гъащІэ унейм, и унагъуэм, и унэм е зэрызэрыцІэ щІыкІэхэм цхъэусыгъуэншэу зыри къыхэзэрыхъ хъунукъым, и напэм, и цІэм къеІусэ Хэти хуитыныгъэ иІэц мыпхуэдэ къыхэзэрыхъныгъэхэм къэрал хабзэкІэ зыкъыщыригъэхъумэнэу.

13-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц дэтхэнэ зы къэралы и щІыналъэм цхъэхуиту цызекІуэну, цыпсэнуу.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц езы и къэралри хэту дэтхэнэ зы къэралым иІапхъукІыну икІи щІэрыцІэу нигъэзэжыну.

14-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц залымыгъэ/лей къыщрахым и цхъэр нэгъуэцІ къэрал иригъэзыну, цхъэегъэзныгъэ амалхэр зыхуигъэцхъэпэнэу.

2. Ауэ пэжыпэу политичнэу щымыт цІапхъэджагъэхэм е Дунейпсо къэрал зэгухам и мурад, и бзыпхъэ къемызэгъ ІуэхущІафэхэм къыхэкІ даудапцэхэм цыгъуэ мы хуитыныгъэр зыхуэбгъэцхъэпэ хъунукъым.

15-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц зы къэралым и цІыхуу щытыну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур зицІыхуу щыт къэралым цхъэусыгъуэншэу хэбгъэкІ е нэгъуэцІ къэралым и цІыху хъуну иІэ хуитыныгъэм хэбгъэн хъунукъым.

16-нэ пычыгъуэ

1. Зи ныбжъ ирикъуа дэтхэнэ зы цІыхухъуми цІыхубзми хуитыныгъэ иІэц къызыхэкІа лъэпкъым, зи цІыхуу щыт къэралым е дину иІыгъым къыхэкІ пэрыуэгъу къыхуэмыуу, хуиту къишэну, дэкІуэну, унагъуэ цухуэну.

2. Зэрышэн-зэдэкІуэным теухуа зээзэгъныгъэр (нэчыхъыр), зэрышэну-зэдэкІуэнухэм езым я цхъэхуитыныгъэ пэжрэ я фІэфІныгъэ икъурэкІэ яхуэр.

3. Унагъуэр, жылагъуэ-лъэпкъ псэукІэм и лъабжъэ нэхъыцхъэци, жылэми къэралми къехъумэр.

17-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц езым и унейуэ е нэгъуэцІхэр иІэхъэгъуэуэ мылкъу зригъэІэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхур цхъэусыгъуэншэу и мылкъу пэІэцІэ е лъымыІэсыф пцІы хъунукъым.

18-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум гупсысэ, зэхацІэ икІи дин хуитыныгъэ иІэц. Мы хуитыныгъэм къызэцІеубыдэр и закъуэу е гупу, нахуэу е унейуэ (цэхуу) и тхъэхуэІуэрыцІэнхэр, и динкІэ цІапхъэхэр нэрылгъагъуу яригъэцІэн, игъээзэцІэн хуитыныгъэри.

19-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц зэрыхуейуэ гупсысэну, и гупсысэхэр къиІуэтэну. Мы хуитыныгъэм хэтиц цІыхур и гупсысэхэм къыхэкІкІэ зыми къимыгъээгумэцІыну, къэралыгъуэ гъунапкъэхэм емылътытауэ цІэныгъэхэр, гупсысэхэр сыт хуэдэрей гъуэзукІи къэхутэн-къэпцытэн, зыІэрыгъэхъэн хуитыныгъэри.

20-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иІэц Іэцэншэу, зауэ-банэншэу зэхуэсыну, хасэ цухуэну, ухуа хасэм хыхъэну.

2. Хэти зы хасэ хыхъэну ебгъээ хъунукъым.

21-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц занцІэу езым е хуиту къыхиха и лІыкІуэхэм я ІэкІэ къэралым и зегъэкІуэн Іуэхухэм хыхъэну, хэІэбэну.

2. Дэтхэнэ зы цІыхум хуитыныгъэ иІэц и къэралым цІыхубэм къыхузэригъэпэц амалхэр зэхэгъэжынишэу, псом хуэдэу зыхуигъэцхъэпэну.

3. Хъыкумэт Іэцхъэтетныгъэм и лъабжъэр къэралым и цІыхубэм и фІэигъуэныгъэриц. А фІэигъуэныгъэр утыку къохъэр цэху цІыкІэм тет хэхыныгъэ хуит захуэхуэ е цІыхухэм я фІэигъуэныгъэхэр цхъэхуит-псэхуиту къызэрагъэлъэгъуэфыну гъэпса нэгъуэцІ цІыкІэхуэ, зи ныбжъ ирикъуа цІыху псоми яхузэІухауэ, я ІэІэтхэми зэхуэдэ гуацІэ яІэуэ, пІалъэ гъэнэхуакІэ къытрагъээзэжхэмкІэ.

22-нэ пычыгъуэ

ЦIыхубэ жылагъуэм зэрыщыщым елъытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуэфащэщ социалнэ къэхъумэныгъэ. Къэрал гуащIэкIэ е къэралыгъуэхэм я зэдэIэпыкъуныгъэкIэ икIи дэтхэнэ зы къэралым езым и гъэпсыкIэмрэ и амалхэмрэ елъытауэ дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ и напэрэ и цIыхугъэрэкIэ тыншу зэрызиужьыну экономикэ, социалнэ икIи щIэнхабзэ IуэхукIэ зыхуэныкъуэну амалхэр ирагъэгъуэтыну.

23-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ лэжъэну, и Iуэхур хуиту къыхихыну, захуагъэкIэ икIи хуэфI амалхэмкIэ лэжъэну икIи Iуэхуншагъэм къыщыхъумэну.

2. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зэхэгъэжыншэу зэхуэдэ Iуэху папщIэ зэхуэдэ лэжъапщIэ къратыну.

3. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри цIыхум хуэфэщэн псэукIэ иIэу зыгъэпсэун, щыхуейм деж зылъыIэсыфыну социалнэ хъумэныгъэхэмкIэ щIэгъэбыдауэ зы псэукIэ амал къезытын зы лэжъапщIэ хуэфI къыIэрыхъэну.

4. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езым и фIагъэ папщIэ хасэ (профсоюз, сендикэ) зэхышэну, апхуэдэ зэхэшам хыхъэну, хэтыну.

24-нэ пычыгъуэ

Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ зигъэпсэхуэну, и нэгу зригъэужьыну, псом хуэмдэу и лъэжъэгъуэ пIалъэр цIыху хуэфащэ щапхъэм иту къыхуагъэпсыну, пIалъэ гъэнэхуакIэ и лэжъапщIэри къратурэ гъэпсэхуакIуэ дэкIыну.

25-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхум хуитыныгъэ иIэщ езыри и унагъуэри узыншэн, тхъэгъуэ хуэфащэ иIэу псэун папщIэ шхыныгъуэ, фащэ, унэ икIи медицинскэ дэIэпыкъуныгъэ игъуэтыну. Хэти хуитыныгъэ иIэщ, Iуэхуншагъэ, сымаджагъэ, хукъуагъэ, лIыгъуабагъэ, фызабагъэ, жьыгъэ икIи езым имыIэщIагъэ Iуэхугъуэхэм къыхэкI амалыншагъэ, тхъэмыщIагъэ къылъысу щытмэ къыщыхъумэну, кърагъэлыну.

2. Анэхэмрэ сабийхэмрэ хуитыныгъэ яIэщ хэхауэ къыкIэпIэпIынхэу, къыдэIэпыкъунхэу. Зэрыша зэлI-зэфыз и бынуи зэмыщхъэгъусэхэм къалъхуауи щыррет, сабий псоми я зэхуэдэу, зэхэгъэжыншэу хуагъэщхъэпэр а зы социалнэ къэхъумэныгъэ амалхэр.

26-нэ пычыгъуэ

1. Дэтхэнэ зы цIыхур хуити гъэсэныгъэ зэригъэгъуэтыну. Гъэсэныгъэр, нэхъ мащIэ дьдэу къапщтэмэ икIи лъабжъэ гъэсэныгъэр ахъшэншэщ. ПэцIэдзэ гъэсэныгъэр зумыгъэIэнкIэ амал зимыIэу егъэзыгъуэщ. Техникэ икIи IэщIагъэ гъэсэныгъэр хэти хузэIухагъэнуу. Ипицэ гъэсэныгъэр зэхэгъэжыншэу хэти хузэIухауэ щытын хуейщ езым и сэнауш (талант) елъытауэ.

2. Гъэсэныгъэр цIыхум и цIыхугъэм икIуу зригъэужьыным хуэфIыу гъэпсауэ икIи цIыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэ нэхъыщхъэхэмрэ хуащI цIыхьыр, лъытэныгъэр игъэлъэщыным, щIигъэбыдэным хуэунэтIауэ щытын хуейщ. Гъэсэныгъэм цIыхухэр хушIигъэкъун хуейщ расэ псоми, лъэпкъ псоми, дин гуп псоми я зэхуакум гулъытэ, зэгурыIуэ, зэхуэфIыныгъэ, зэныбжъэгъуэ дэлъыну икIи мамырныгъэр къыхъумэн папщIэ Дунейпсо Къэрал Зэгухъэныгъэм иригъэкIуэкI лэжъыгъэм зригъэужьу щытын хуейщ.

3. Сабийхэм ирагъэгъуэтыну гъэсэныгъэр зыхуэдэнур къыхэзыхыну хуитыр, псом япэрауэ и анэ-адэрщ.

27-нэ пычыгъуэ

1. Хэти хуитыныгъэ иIэщ цIыхубэм и щIэнхабзэ гъащIэм хуиту ныхыхъэну, гъуазджэр зыхуигъэщхъэпэну, щIэныгъэ зыужьыныгъэм хэтыну икIи ар зыхуигъэщхъэпэну.

2. Хэти хуитыныгъэ иІэщ езым къигъэщІа щІэныгъэ, жьабзэ (литературэ), гъуазджэ ІэщІагъэхэм мылъкуу, пщІэуэ, щІыхъуэ къыпэкІуэу хъуар къыхуахъумэну.

28-нэ пычыгъуэ

Хэти хуэфащэщ мы джэпсалъэм къыщыхэщ цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ цагъээзэщІэфыну зы социалнэ икІи дунейпсо гъэпсыкІэ системэ щыІэну.

29-нэ пычыгъуэ

1. Хэти езым и цІыхугъэм хуиту икІи икъуу зригъэужьыну амал къезыт цІыхубэ жылагъуэми къэралми хуищІэжыпхъэ пцэрылхэр иІэщ.

2. Хэти и хуэфащэхэр зыщыхуигъэщхъэкІэ икІи и хуитыныгъэхэр щызэрехъэкІэ, нэгъуэщІхэм я хуэфащэхэмрэ я хуитыныгъэхэмрэ хуэгъэпэжын, абыхэм щІыхъ, лъытэныгъэ къыхуегъэщІын икІи демократичэскэ жылагъуэм зэдащтэ щэнхабзэр (этикэр), жылагъуэ гъэпсыкІэр, щыІэкІэр егъэфІэкІуэным и амалхэр къэхъума хъун папщІэ хэхауэ къэрал хабзэкІэ гъэнэхуа гъунапкъэхэм епхауэ щытщ.

3. Дауи иррехъу, мы цІыху хуэфащэхэмрэ хуитыныгъэхэмрэ зыхуэбгъэщхъэпэ, зепхъэ хъунукъым Дунейпсо Къэрал Зэгухъам и гурылъ-гурыщІэхэмрэ и бзыпхъэхэмрэ (принципхэмрэ) къемызэгъу.

30-нэ пычыгъуэ

Мы джэпсалъэм къыхуубыдэ дэтхэнэ зы хабзэ гъэувар зыгурыбгъаІуэ хъунукъым мыбы къыщІуэтыкІа хабзэ гъэувахэм щыщ гуэр иІэтыну, цукъуэну дэтхэнэ зы къэралы, гупы, нэрыбгы хуитыныгъэ ирит хуэдэу.
